

Denna rapport är en sammanställning grundad på Utrikesdepartementets bedömningar. Rapporten gör inte anspråk på att ge en fullständig bild av läget för de mänskliga rättigheterna, demokrati och rättsstatens principer i landet. Information bör också sökas från andra källor

Mänskliga rättigheter, demokrati och rättsstatens principer i Cypern 2015–2016

I. SAMMANFATTNING

Sedan den turkiska invasionen 1974 är Cypern ett delat land. Republiken Cyperns (hädanefter Republiken) regering kontrollerar inte öns norra del. 1983 upprättades där den så kallade ”*Turkish Republic of Northern Cyprus*” (hädanefter: den turkcypriotiska sidan), som Sverige i enlighet med FN:s säkerhetsråds resolution 541/1983 inte erkänner och som endast erkänns av Turkiet. Det finns fortfarande en stor turkisk militär närvaro på den turkcypriotiska sidan. Buffertzonen, som delar Cypern, övervakas av FN:s fredsinsats UNFICYP. Förhandlingar om en återförening pågår med målet om att ett fredsavtal ska läggas fram under 2017. Inte minst på grund av öns delning är situationen för de mänskliga rättigheterna på vissa områden otillfredsställande.

I Republiken föreskriver lagen ett oberoende rättsväsende och rätten till en rättvis rättegång. Detta respekteras i hög grad men processerna är oftast utdragna. Yttrandefriheten är stadgad i konstitutionen och är generellt sett respekterad med en oberoende press som kan kritisera makthavarna. På den turkcypriotiska sidan är yttrande- och mediefriheten mer utsatt.

Rättigheterna är stadgade i regelverk men trots detta inskränks de i olika utsträckning. I Republiken förekommer diskriminering i arbetslivet mot migranter och mot kvinnor. Överfulla fängelser är ett problem och förvar för asylsökande och migranter som väntar på avvisning lever inte upp till internationella standarder. Religionsfriheten slås fast i konstitutionen och är skyddad i praktiken. Den ekonomiska klyftan mellan Republiken och den turkcypriotiska sidan är stor. Kvinnor i Republiken är underrepresenterade i parlamentet, i regeringen och på lokal nivå. Landet styrs i hög grad

fortfarande av patriarkala strukturer. Våld mot kvinnor är ett av de mest utmärkande problemen.

Den turkcypriotiska minoriteten i Republiken får rösta och kandidera i presidentval. Turkcyprioter, oftast födda efter 1974, upplever dock att de har svårare att få id-kort och andra dokument utfärdade i Republiken. Spänningarna mellan grekcyprioter och turkcyprioter har emellertid minskat under de senaste åren men det har förekommit attacker mot bland annat turkcyprioter i Republiken, särskilt i samband med studentdemonstrationer.

I Republiken har det skett framsteg i HBTQ-frågorna och i november 2015 godkände parlamentet rätten till samkönade partnerskap. På den turkcypriotiska sidan klassades homosexualitet som en kriminell handling fram till 2014. Efter avkriminaliseringen har HBTQ-frågorna kunnat ta större plats men är fortfarande ett stigma.

Sedan Republikens inträde i EU 2004 har landet gjort viktiga framsteg genom anpassning till EU:s lagar och direktiv. Det finns dock alltjämt utrymme för förbättringar, inom inte minst ovan nämnda områden. EU:s regelverk är suspenderat på den turkcypriotiska sidan och det är relativt svårt att finna tillförlitlig data om situationen där. Respekten för de mänskliga rättigheterna är generellt sätt sämre där jämfört med situationen i Republiken.

II. RÄTTSSSTATENS PRINCIPER

En princip för god samhällsstyrning

Republikens domare i högsta domstolen utses av presidenten, på rekommendation av högsta domstolens domare. Rättsstatens principer respekteras väl enligt oberoende bedömare. Dock är de juridiska processerna utdragna. Det finns även problem med korruption och nepotism trots att det är straffbart enligt lag. Republiken rankas på plats 32 av 168 i *Transparency International's* index för upplevd korruption år 2015. Enligt dessa mätningar har korruptionen minskat under de senaste åren, vilket sammanfaller med intensifierade försök från regeringen att i högre grad än tidigare komma till bukt med problemen. Flera högt uppsatta tjänstemän har åtalats som ett resultat av dessa ansträngningar. När det gäller anställningar inom den offentliga administrationen görs ansträngningar att införa ett mer meritbaserat system. Det finns ingen lag som skyddar visselblåsare.

Avsaknaden av lag om rätten att ta del av offentliga handlingar försvårar och begränsar möjligheten till granskning utifrån. Flera mutskandaler inom framför allt kommunal sektor har uppmärksammats de senaste åren men bristen på transparens i förvaltningen är fortfarande framträdande.

Det finns ingen lagstadgad reglering av lobbyism. Efter avslöjanden om korruptionsskandaler i spåren av den ekonomiska kollapsen 2013 ser samhället i allmänhet negativt på lobbyverksamhet och lobbyister. Rättsprocesser pågår även i spåren av den ekonomiska kollapsen 2013 men få personer har ännu ställts till svars för sitt handlande. I *Transparency International's* mätningar får Republiken bland de lägsta omdömena i Europa när det gäller transparens, etik och möjliggörande för pluralistiska intressen att bli representerade.

Omfattande diskriminering av migranter och asylsökande förekommer. Det administrativa systemet är uppbyggt på ett sådant sätt att det underlättar exkludering och marginalisering av minoriteter. Det ekonomiska och sociala biståndet för att hjälpa migranter och asylsökande att fullt ut åtnjuta sina rättigheter är bristfälligt, liksom tillgång till en jämlik vård och utbildning. Hanteringen av framförallt gästarbetare från tredje land genom privata arbetsförmedlingar skapar en ojämlik beroendeställning mellan arbetstagare och samhället i övrigt och trots att gästarbetarna betalar skatt får de inte tillgång till samma sjukvård som cyprioter.

Det finns en ombudsman för mänskliga rättigheter och administrativa frågor som arbetar med respekten för mänskliga rättigheter och oegentligheter inom den offentliga administrationen. Ombudsmannens beslut är dock endast av rådgivande karaktär.

På den turkcypriotiska sidan utses domare i högsta domstolen av domstolarnas högsta råd. Dessa utnämns i sin tur av en så kallad "*Legislative Assembly*". Korruption, nepotism och avsaknad av transparens är ett utbrett problem. Korruption är straffbart men lagföringen svag.

III. DEMOKRATI

De politiska rättigheterna och de politiska institutionerna

Rättsligt sett är Cypern en enad stat men i praktiken har ön varit tudelad sedan 1974 när Turkiet invaderade den norra tredjedelen. År 1983 utropade

turkcyprioterna en egen stat som endast erkänts av Turkiet. Ön har därför två presidenter, två regeringar och två parlament, men det är endast Republiken Cypern som är internationellt erkänd och medlem i EU och andra internationella organ. Enligt författningen som antogs vid självständigheten 1960 ska Cypern vara en suverän republik med presidentstyre vars självständighet ska garanteras av Turkiet, Grekland och Storbritannien. Den president som grekcyprioterna utser vart femte år är formellt sett hela Cyperns president. Presidenten är förutom statschef och överbefälhavare även regeringschef och utser sin egen regering. Sedan 1983 betraktar turkcyprioterna norra Cypern som en egen stat, ”Nordcyperns turkiska republik”, endast erkänd av Turkiet. Enligt en författning som antogs efter en folkomröstning 1985 utgör ”Nordcyperns turkiska republik” en integrerad del av den turkiska staten.

Alla som är medborgare i Republiken Cypern och över 18 år har rösträtt. Det är obligatoriskt att röstregistrera sig och att rösta. Frånfall betraktas som ett lagbrott vilket kan leda till böter. Presidenten utser regeringens elva medlemmar.

Det cypriotiska parlamentet, *Kypriaki Vouli*, har en kammare med 56 platser. Parlamentet har 80 platser men de 24 turkcypriotiska platserna står tomma. De övriga befolkningsgrupperna maroniter, armenier och latiner har varsin observatör i parlamentet. Parlamentsledamöterna är direktvalda. Valsystemet, som har använts sedan 1996, är ett proportionerligt system där mandaten fördelas i proportion till varje partis andel av det totala antalet rösterna. Den fastställda tröskeln för att ett parti ska kunna ta plats i parlamentet uppgår till 3,8 procent. I Republiken sker president- och parlamentsval vart femte år.

Republiken tillämpar flerpartisystem med för närvarande åtta partier i parlamentet. *Freedom House* ger höga betyg gällande politisk pluralism och deltagande. Minoriteter (förutom turkcyprioter) deltar i den politiska processen och systemet fungerar väl, vilket leder till en regelbunden rotation av makten och befogenheterna. Det finns även en fungerande opposition.

I det senaste parlamentsvalet i Republiken (maj 2016) ökade antalet kvinnor i parlamentet från 12 procent till 18 procent, vilket är det högsta antalet någonsin. I regeringen är endast en av sammanlagt elva ministrar kvinna.

På den turkcypriotiska sidan äger ”president-” och ”parlamentsval” rum vart femte år. Sedan 2004 kan turkcyprioter bosatta i Republiken även delta i dessa val. Vad gäller val till Europaparlamentet får både grekcyprioter och turkcyprioter rösta, men eftersom vallokaler endast gjorts tillgängliga i buffertzonen och i Republiken, försvåras valdeltagandet för turkcyprioter bosatta på den turkcypriotiska sidan. I ”parlamentsvalen” på den turkcypriotiska sidan får inte grekcyprioter, maroniter eller armenier delta men de har däremot rätt att rösta i lokalvalen. Den turkcypriotiska sidans ”parlament” har en kammare bestående av 50 platser.

På den turkcypriotiska sidan har ”parlamentet” endast åtta procent kvinnor.

Det civila samhällets utrymme

Det finns ett tämligen stort antal oberoende organisationer för mänskliga rättigheter som bedriver verksamhet i Republiken. Civilsamhället tillåts verka fritt och obehindrat men saknar reellt inflytande i de beslutsfattande processerna. I vissa frågor så som jämställdhetsfrågor finns samverkansråd. Även i havsmiljöfrågor har man ett framgångsrikt samarbete.

Statens finansiering av civilsamhället är begränsad. Många organisationer föredrar också att vara helt oberoende av staten och söker finansiering på annat håll. Människorättsförsvarare kan agera fritt och kritisera politiska beslut. Ett exempel som kan lyftas fram är de organisationer som arbetar för migranternas rättigheter. Dessa har framgångsrikt fått Ombudsmannen att ta upp flera fall. Dock har detta inte lett till omprövande på beslutsfattande nivå.

På den turkcypriotiska sidan har civilsamhället svårt att få tillgång till finansiering och har oftast begränsad kapacitet samt genomslagskraft. Civilsamhällets situation förbättrades under perioden 2013–2015 genom att ”administrationen” var mer lyhörd inför civilsamhällets önskemål och krav, men det finns uppgifter om att förutsättningarna att verka fritt försvårats under våren 2016 då en ny och mer konservativ ”regering” kommit till makten.

IV. MEDBORGERLIGA OCH POLITISKA RÄTTIGHETER

Respekten för rätten till liv, kroppslig integritet och förbudet mot tortyr

Det finns inga rapporter om att det förekommer politiska mord eller avrättningar utan rättsligt förfarande sanktionerade av staten.

Konstitutionen i Republiken förbjuder tortyr, omänsklig behandling eller annan bestraffning.

Människohandel ett utbrett problem trots att förbättringar skett under senare år enligt amerikanska utrikesdepartementets rapport om människohandel 2016. Bland annat har regeringen genomfört ett antal reformer för att stävja problemet. Det gäller till exempel tillsättning av fler poliser för att bekämpa trafficking samt ökade ansträngningar för att skydda de utsatta. Det är framför allt kvinnor och i vissa fall barn som faller offer för sexhandel. I fall av tvångsarbete är det majoriteten män som blir utsatta men även kvinnor drabbas. Majoriteten av de personer som blir utsatta för människohandel kommer från Asien och Östeuropa. Den största anledningen är att personer från dessa regioner kommer till ön för att arbeta men faller under resans gång offer för människohandlare och tvingas in i sexhandeln. Regeringen har satt upp ett skyddat boende för att ge skydd till kvinnor som blivit utsatta för människohandel och sexhandel men det finns härutöver inga andra åtgärdsprogram att tillgå. Processen för att döma personer för trafficking är långdragen. Ett vanligt förekommande problem är att kvinnor i många fall inte tillhandahålls det skydd som vore motiverat i samband med rättsprocesser. Förövare ställs sällan inför rätta och offren väljer oftast att lämna landet innan de vittnat eftersom deras säkerhet inte kan garanteras.

Det finns rapporter om att polisvåld och förnedrande behandling förekommer i Republiken. Överfulla fängelser är också ett problem. Förvar för asylsökande och migranter som väntar på avvisning uppfyller enligt internationella aktörer inte internationella standarder. Det har även förekommit utvisning av asylsökande till länder där de har riskerat att bli torterade eller förföljda på grund av religiös tillhörighet. FN:s kommitté mot tortyr har uttryckt oro över detta.

Även på den turkcypriotiska sidan är tortyr och annan omänsklig behandling förbjuden. Varken fängelser eller häkten uppfyller dock internationella standarder. Enligt rapporter är fängelserna överfulla och intagna har begränsad tillgång till vatten och vård. Dessutom dras fängelserna med

problem avseende våldsamheter mellan de intagna. Det förekommer vidare att asylsökande utvisas utan att få sina skyddsskäl prövade eller nekas inträde vid gränsen.

Även situationen vad gäller människohandel på den turkcypriotiska sidan är mycket oroande, vilket bland annat bekräftas av amerikanska utrikesdepartementets rapport om människohandel 2016. Åtgärderna mot människohandel är i det närmaste obefintliga och det finns inte heller någon lag som specifikt förbjuder människohandel. Den utbredda korruptionen på den turkcypriotiska sidan utgör en del av problemet. Det är vanligt att offer för människohandel arbetar på nattklubbar och kasinon där de tvingas sälja sex. Dessa bidrar i sin tur med stora summor skattepengar, vilket medför att det politiska intresset för att reglera och förbjuda människohandel på den turkcypriotiska sidan är begränsat. De kvinnor som arbetar på nattklubbarna måste en gång i månaden åka till sjukhuset för att testa sig för sexuellt överförbara sjukdomar. Såväl män som kvinnor faller offer för tvångsarbete på den turkcypriotiska sidan. Det gäller främst arbeten inom industri-, jordbruk-, byggnads- och detaljhandelssektorn. När det gäller sexhandeln är det främst kvinnor som blir utsatta.

Dödsstraff

Dödsstraff är förbjudet på Cypern i både fred och i krig.

Rätten till frihet och personlig säkerhet

Cyperns delning begränsar rörelsefriheten för människor på ön. Grekcyprioter och turkcyprioter kan ta sig över buffertzonen som delar ön genom fem övergångar eller så kallade *checkpoints*. Vid dessa *checkpoints* måste id-handling eller pass uppvisas. Personer med turkisk härkomst får inte resa in i Republiken. Personer med tidsbegränsade uppehållstillstånd eller asylsökande uppmanas att inte besöka den turkcypriotiska delen av ön då Republiken inte kan garantera deras säkerhet där.

I Republiken har *Amnesty International* rapporterat om att migranter och asylsökande har frihetsberövats under en längre tid i väntan på utvisning. De frihetsberövade har i vissa fall även varit minderåriga. Det förekommer även rapporter om att asylsökande frihetsberövas på den turkcypriotiska sidan.

Rättssäkerhet

I Republiken föreskriver lagen ett oberoende rättsväsende och rätten till en rättvis rättegång. Detta respekteras i hög grad men processerna är oftast utdragna. Enligt lag har den åtalade rätt till omgående information gällande åtalsgrund och att bli representerad av en advokat. Staten bistår med offentligt biträde till de som inte har råd att anlita en privat sådan. Den åtalade har rätt att ifrågasätta vittnen eller bevisning som riktas emot dem. Lagen ger även den åtalade rätten att ta del av bevis relaterat till det egna fallet. Den anklagade anses oskyldig till dess att motsatsen bevisats och har rätt att överklaga fällande dom. Enskilda har även rätt att överklaga fall till Europadomstolen för mänskliga rättigheter, men först när alla nationella instanser uttömts. Straffbarhetsåldern är 14 år. Efter denna åldersgräns blir de barn som begått brott dömda som myndiga personer.

Processen ser i stort sett likadan ut på den turkcypriotiska sidan av ön, förutom att någon kostnadsfri advokat inte tillhandahålls. Undantaget gäller anklagelse om våldsbrott. Lagen föreskriver rättsväsendets oberoende vilket respekteras överlag. Det finns dock uppgifter om att åtalade inte omedelbart fått information om åtalsgrund. Det råder även brist på tillräcklig tolkning och professionella översättningar.

Straffrihet

Ingen har ännu ställs till svars för de övergrepp och avrättningar som skedde under oroligheterna på ön mellan 1963–1964 och 1974. Det finns en FN-understödd kommitté med uppdrag att identifiera försvunna grek- och turkcyprioter (*Committee on Missing Persons*) men dess mandat är begränsat till att hitta och identifiera försvunna personer. Kommittéen spelar dock en viktig roll i försoningsprocessen och har hittills identifierat och återlämnat närmare 750 kroppar till anhöriga.

Sedan öppnandet av övergångar längs buffertzonen 2003 har ett antal mindre attacker riktat mot turkcyprioter och deras fordon rapporterats i Republiken. Den rättsliga uppföljningen av dessa fall är bristfällig.

Yttrande-, press- och informationsfrihet, inklusive internet

I båda delarna av Cypern finns en tämligen frispråkig press, men medieklimatet är hårdare på den turkcypriotiska sidan.

I Republiken är yttrandefriheten stadgad i konstitutionen och är generellt respekterad. Pressen är relativt oberoende och kritiserar makthavarna och en del av de privata tv-bolagen och radiokanalerna konkurrerar effektivt med de statliga. Tillgången till internet är obehindrad och någon officiell censur förekommer inte. Det finns lagstiftning mot hets mot folkgrupp. På Reportrar utan gränser pressfrihetsindex har Republiken sjunkit från plats 16 år 2012 till plats 27 år 2016.

Det är sällsynt med angrepp mot personer i medievärlden men hot och attacker mot journalister förekommer. Vittnesmål från lokala journalister målar också upp en bild av ett medielandskap som i delar präglas av självcensur, fördomsfullhet, negativitet och partiskhet. Det gäller framförallt rapportering om Cypernfrågan. Vittnesmålen framhåller att journalister är fria att uttrycka vad de vill, så länge som det stämmer med redaktörens, ägarens eller, på den turkcypriotiska sidan, den turkiska arméns åsikter. Det finns även vittnesmål om att journalister riskerar att utsättas för hot och påtryckningar om de har ”fel” åsikter.

Yttrande- och mediefriheten på den turkcypriotiska sidan är mer utsatt. Rättigheterna är stadgade i ”lagen” men trots detta inskränks de i olika utsträckning. Till exempel kan negativa och kritiska uttalanden som uppfattas vara riktade mot ”nationen” eller ”statsöverhuvudet” fortfarande straffas. Journalister utövar bland annat av detta skäl ett mått av självcensur på grund av rädsla för reprimander, och det har skett attacker mot journalister. Reportrar utan gränser placerar den turkcypriotiska sidan som nummer 81 i sitt pressfrihetsindex.

Mötes- och föreningsfrihet

Rätten till mötes- och föreningsfrihet är generellt respekterad i Republiken och *Fredoom House* ger Cypern höga betyg. Demonstrationer är oftast fredliga men inte vanligt förekommande. Civilsamhället kan verka fritt. Arbetare har strejkrätt, rätt att tillhöra fackliga organisationer och att delta i kollektiva förhandlingar. Det förekommer dock att mindre företag regelbundet inskränker arbetares rättigheter eftersom de saknar kollektivavtal. I många fall respekteras heller inte minimilönen.

Även på den turkcypriotiska sidan är mötes- och föreningsfriheten stadgad enligt ”lag”. Generellt sett respekteras dessa friheter men vissa organisationer

har haft problem med att registrera sig, och under senare tid finns en viss tendens på tilltagande inskränkningar från "statens" sida.

Religions- och övertygelsefrihet

I Republiken slås religionsfriheten fast i konstitutionen och är skyddad i praktiken. Konstitutionen garanterar rätten för individer att tro, utöva sin religion privat eller offentligt. Alla religioner är jämställda enligt lag. Cirka 89 procent av befolkningen i Republiken är kristna grekortodoxer och cirka 2 procent är muslimer.

Det har förekommit hot, våld och verbala trakasserier mot vissa religiösa minoriteter i Republiken, bland annat mot personer med judisk tillhörighet. Även attacker och hatbrott har riktats mot den muslimska minoriteten.

Majoriteten av de boende på den turkycypriotiska sidan är på papperet sunnimuslimer men i praktiken råder en stark sekularisering. "Konstitutionen" slår fast "statens" sekulära status och frihet för alla religioner. Trots detta råder restriktioner. Åtkomsten till religiösa platser eller byggnader på områden som faller inom den turkiska militärens zon är begränsad. Kyrkor har omvandlats till moskéer och en del av kyrkornas konstskatter har förskingrats.

V. EKONOMISKA, SOCIALA OCH KULTURELLA RÄTTIGHETER

Rätten till arbete, rättvisa arbetsvillkor och relaterade frågor

Republiken har ratificerat alla Internationella arbetsorganisationers (ILO) åtta centrala konventioner. Det är förbjudet att anställa barn under 15 år och barn över 15 år får inte arbeta natttid. Åldersgränsen för industriarbete är 16 år.

Av den arbetsföra befolkningen är det enligt ILO 57 procent män och 50 procent kvinnor som förvärvsarbetar. I februari 2016 var arbetslösheten i Republiken 16 procent. Den generella arbetstiden per person uppgår till 38 timmar per vecka. Fackföreningarna har av tradition en stark ställning men det finns inte en kultur av samverkan med arbetsgivaren vilket ofta leder till politiska strider. Det är endast i den statliga och halvstatliga sektorn som fackförbunden är starka. För arbetstagare anställda i mindre privata företag är arbetsvillkoren inte reglerade på samma sätt. Företags sociala ansvar och

hållbart företagande har ingen framträdande plats på Cypern. Det är emellertid vanligt att större företag är engagerade i lokala välfärdsprojekt.

Det förekommer diskriminering i arbetslivet dels gentemot migranter, som endast får arbeta inom vissa sektorer och inte har rätt till den minimilön som är fastställd, dels mot kvinnor, vars lön i genomsnitt är lägre än männens. Enligt ILO var medellönen 2014 i Republiken 1892 euro med en löneskillnad mellan kvinnor och män om närmare 17 procent. Ombudsmannen har rapporterat om fall där gravida kvinnor blivit diskriminerade.

På den turkcypriotiska sidan är löneskillnaden mellan privat och ”offentlig” sektor betydande. Den ”offentliga” sektorn erbjuder högre löner, anställningsskydd, fackligt skydd samt sociala förmåner, som inte på motsvarande vis förekommer i den privata sektorn. Det förekommer även betydande villkorsmässiga skillnader mellan inrikes födda personer, personer med utländsk bakgrund samt mellan kvinnor och män. Löneskillnaden mellan män och kvinnor är cirka 18 procent. Migranternas förhållanden på arbetsmarknaden är undermåliga. I klagomål riktade till Ombudsmannens kontor har gästarbetarnas situation beskrivits som närmast slavliknande förhållanden. Det förekommer vidare diskriminering på arbetsmarknaden mot migranter som endast får arbeta inom vissa sektorer och inte har rätt till fastställd minimilön. Även HBTQ-personer är utsatta på grund av socialt stigma.

Minimiåldern för arbete är på den turkcypriotiska sidan 15 år och det finns restriktioner på hur många timmar som barn får arbeta samt förbud mot arbete nattetid. Trots detta förekommer rapporter om barnarbete samt att barn arbetar i farliga miljöer med tungt fysiskt arbete.

Rätten till bästa uppnåeliga hälsa

Republiken har ingen nationell sjukvårdsplan. Det finns både statlig och privat sjukvård. Den offentliga vården är begränsad och varierar i kvalitet. Den är skattesubventionerad och är därför oftast billigare eller gratis för medborgarna, medan den privata vården är betydligt dyrare. Enligt Världshälsoorganisationen (WHO) uppgår den totala kostnaden för sjukvård till cirka 7 procent av BNP (2014). Medellivslängden i Republiken är enligt WHO 78 år för män och 83 år för kvinnor. Mödradödligheten uppgår till cirka 7 per 100 000 och spädbarnsdödlighet till cirka 1,5 per 1000. Rätten till

sexuell och reproduktiv hälsa är generellt god men abortlagstiftningen är restriktiv. Abort på offentliga sjukhus får endast utföras om det finns fara för kvinnans liv, om fostret är skadat eller om kvinnan utsatts för sexuellt våld.

Cypern besväras av torka, sandstormar och låga grundvattennivåer. Luftföroreningar ligger ofta över godtagbara nivåer, främst på grund av den tunga trafiken och oljebränningen för elproduktion. Även luftföroreningarna i regionen inverkar negativt på luftkvaliteten. Gifter från batterier, mediciner och dylikt rinner ut i marken, återvinningssystemet är undermåligt och Republiken är ett av de länderna inom EU som har störst mängd avfall och återvinner minst 75 procent av allt avfall hamnar i så kallade deponier. Republiken har den lägsta målsättningen bland samtliga EU-medlemmar vad gäller klimatmålen med endast 5 procent minskade utsläpp av växthusgaser mellan 2013–2020. I EU:s *Regional Social Progress Index* placerar Republiken sig totalt på plats 206 av 272 länder. Under kategorin miljö kvalitet får Republiken rött, vilket innebär att den bedöms underprestera i alla kategorier som luftföroreningar, avfallshantering etc.

Rätten till utbildning

I Republiken är grundskolan obligatorisk och avgiftsfri. Obligatorisk skolgång råder fram till 15 års ålder och treårigt gymnasium är därefter frivilligt. Detsamma gäller på den turkcypriotiska sidan. Det finns många privata skolor som i de flesta fall baserar sin undervisning på det brittiska skolsystemet.

Diskriminering är förbjudet enligt lag men förekommer trots allt. Till exempel är tillgången till undervisning för de turkcypriotiska barnen på deras modersmål turkiska i Republiken bristfällig, trots att de officiella språken i landet är grekiska och turkiska. Republiken har samtidigt gjort ansträngningar för att bättre inkludera de turkcypriotiska barnen, främst genom att ge dem tillgång till val av privata eller offentliga skolor. Ytterligare åtgärder behövs emellertid.

Historieundervisningen i cypriotiska skolor har länge kritiserats, dels för att ge mycket större utrymme åt Grekland i Republiken, eller åt Turkiet på den turkcypriotiska sidan, än åt själva Cypern, dels för att ge en vinklad bild till förmån för den egna folkgruppen. Under de senaste åren har dock ett allmänt klimat av mer återhållsamhet gjort sig gällande.

Det förekommer fortfarande att präster sköter religionsundervisningen och andra ämnen i grundskolan i Republiken, trots att staten och kyrkan är separerad. Det finns uppgifter om förekomst av nedsättande språkbruk om kvinnor och HBTQ-personer i samband med sådan undervisning.

Språkundervisning för asylsökande och migranter är bristande vilket försvårar integrationen och leder till att många hoppar av skolan i förtid.

Rätten till en tillfredsställande levnadsstandard

Rätten till en tillfredsställande levnadsstandard respekteras i Republiken, men det förekommer brister bland annat genom att minimilönenivån inte alltid uppfylls. Det finns inga större problem med bostadslöshet inrapporterade. Enligt *Social progress index* hamnar Republiken på plats 27 i världen vad gäller att uppfylla de grundläggande mänskliga behoven avseende vatten, sanitet etc. Samma placering gäller för tillgång till bland annat kunskap, hälsa och sjukvård.

Levnadsstandarden är betydligt högre i Republiken än på den turkcyprotiska sidan. Samtidigt är levnadsvillkoren på den turkcyprotiska sidan bättre än i Turkiet tack vare bidrag från den turkiska staten. Enligt jämförande statistik från 2012 är en turkcyprotis inkomst i genomsnitt 58 procent lägre än en grekcyprotis. Med en BNP på cirka 23 miljarder USD är Republikens ekonomi cirka fem gånger större än den turkcyprotiska på cirka 4 miljarder USD.

VI. RÄTTEN ATT INTE UTSÄTTAS FÖR DISKRIMINERING

Kvinnors åtnjutande av mänskliga rättigheter

Enligt lag har kvinnor i Republiken samma rättsliga status som män, inklusive inom familjerätten, äganderätten och arbetsrätten med krav om lika lön för lika arbete. Trots detta förekommer diskriminering av kvinnor på flera plan. Jämställdhetsfrågor intar ingen framträdande position på den politiska dagordningen eller i det offentliga rummet i Republiken. Våld mot kvinnor är ett av de mest utmärkande problemen. Andra problem som lyfts fram är förekomsten av könsdiskriminering och sexuella trakasserier på arbetsplatser.

Kvinnor är underrepresenterade i parlamentet, i regeringen och på lokal nivå. Landet styrs i hög grad fortfarande av patriarkala strukturer, vilket gör att kvinnans ställning ofta är underordnad mannens både offentligt och privat.

Våld mot kvinnor ses främst som ett privat problem. Det har förekommit att poliser nekat att registrera anmälningar om misshandel och våldtäkt, dels för att det uppfattats vara en familjeangelägenhet, dels på grund av att man ogärna befattar sig med denna typ av brott. Enligt uppgift är cirka 20 procent av de intagna i Republikens fängelser dömda för sexuellt våld och anmälningarna om våldtäkt har ökat, troligtvis för att fler kvinnor vågar göra anmälningar. Republiken undertecknade i juni 2015 Europarådets konvention om förebyggande och bekämpning av våld mot kvinnor och våld i hemmet.

På den turkcypriotiska sidan har kvinnor samma rättsliga status som män men utsätts trots detta för diskriminering. Man har även åtagit sig att efterleva Europarådets konvention men brister i genomförandet. Våldtäkt och sexuellt våld är bland de minst rapporterade brotten och antalet fällande domar är lågt. Våld mot kvinnor är straffbart men trots det anses det vara en familjeangelägenhet och många fall har lagts ned utan åtal.

Barnets rättigheter

I Republiken avskaffades formellt äga 1994 men anses enligt *Humamium* fortfarande vara socialt accepterat. Trots diverse kampanjer förekommer alltså våld mot barn, främst mot flickor. Det finns ingen tillförlitlig data tillgänglig för hur omfattande problemet med våld inom familjen är men rapporter från bland annat FN pekar på att problemet är omfattande. Man har gjort framsteg med att fosterhemsplacera föräldralösa barn mellan 0–5 år. Däremot institutionaliseras ofta barn över 5 år, särskilt barn med beteendestörningar. Utbildning av personal som arbetar på dessa institutioner är undermålig vilket leder till onödigt lidande för barnen.

På Cypern förekommer inga barnsoldater i reguljära eller irreguljära förband, inte heller att barn fängslas. I Republiken finns en kommissionär för barns rättigheter med liknande funktion som en barnombudsman. Dock är barnkommissionärens kontor underfinansierat och underbemannat vilket begränsar kommissionärens arbete. I likhet med Ombudsmannen är barnkommissionärens beslut endast rådgivande.

Det är svårt att hitta information om förhållandena på den turkcypriotiska sidan. Det finns uppgifter om att barn till framför allt turkiska invandrare faller offer för bland annat sexuellt utnyttjande och barnarbete. Detta kan delvis förklaras av att deras föräldrar arbetar och att de lämnas utan tillsyn under dagarna då skolsystemet är svagt.

Rättigheter för personer som tillhör nationella, etniska, språkliga och religiösa minoriteter samt urfolk

Den turkcypriotiska minoriteten i Republiken har rätt att rösta och kandidera i presidentval. Turkcyprioter, oftast födda efter 1974, upplever dock att de har svårare att få id-kort eller andra dokument utfärdade i Republiken. Spänningarna mellan grekcyprioter och turkcyprioter har minskat under de senaste åren men det har förekommit attacker mot bland annat turkcyprioter i Republiken, särskilt i samband med studentdemonstrationer.

Av de övriga minoriteterna i Republiken är maroniter, armenier och latiner erkända som religiösa minoriteter. De har också varsin observatör i parlamentet. En mindre andel romer, cirka 1 000 personer enligt rapporter, är den mest marginaliserade gruppen och är inte en erkänd minoritetsgrupp.

Diskriminering på grund av sexuell läggning eller könsidentitet

Diskriminering på grund av sexuell läggning är förbjudet enligt lag, men trots detta utsätts HBTQ-personer för omfattande diskriminering av samhället. Den ortodoxa kyrkan har ofta intagit en konservativ roll i debatten.

I Republiken har det skett framsteg i HBTQ-frågorna och under hösten 2016 hölls den tjugonde konferensen av *International Lesbian and Gay Association* (ILGA) i Nicosia. I november 2015 godkände parlamentet rätten till samkönade partnerskap. Lagstiftningen inkluderar dock inte rätten för samkönade par att adoptera eller lagligt erkännande av transpersoner.

På den turkcypriotiska sidan klassades homosexualitet som en kriminell handling fram till 2014. Efter avkriminaliseringen har HBTQ-frågorna kunnat ta större plats men är fortfarande ett stigma. Till exempel är exkludering och marginalisering på grund av sexuell läggning eller könsidentitet vanligt och transpersoner blir ofta klassade som sjuka. Det har förekommit fall där transpersoner blivit medicinerade med psykofarmaka. HBTQ-personer blir vidare även ofta utsatta för våld och sexuella trakasserier. Polisvåld eller hot mot HBTQ-personer förekommer. Frågor

om könsidentitet eller könskorrigering operationer erkänns inte som rättighetsfrågor. Lagen förbjuder inte operationer för könskorrigering men kräver att personen har ett arbete. Eftersom många transpersoner har svårt att få arbete på grund av diskriminering leder detta till svårigheter.

Flyktingars och migranternas rättigheter

Under 2015–2016 mottog Republiken 3 940 asylansökningar där majoriteten fick subsidiärt skydd. *Amnesty International* har rapporterat om missförhållanden för migranter och asylsökande, men under de senaste åren har situationen förbättrats. Till exempel har mottagningskapaciteten med hjälp av bidrag från EU utökats från 60 platser till sammanlagt 400. De flesta som kommer till Republiken får uppehälle av släkt och familj som redan är bosatta i landet och tillbringar därför kort tid på mottagningscentret. Läget är mer kritiskt för de flyktingar som tvingas stanna en längre tid på mottagningscentret.

Integrationsprocessen och stödet till flyktingar är bristfälligt. Språkundervisningen är otillräcklig och de som får stanna i Republiken erbjuds endast jobb inom jordbruks-, fiske-, och byggsektorn, oavsett utbildningsnivå. Majoriteten av de flyktingar som beviljas uppehållstillstånd får subsidiärt skydd för ett år i taget vilket leder till försämrade framtidsutsikter för många nyanlända. I den allmänna debatten ses flyktingar och asylsökande som en belastning snarare än en resurs. Migrationsfrågan prioriteras inte heller av regeringen. Enligt *Freedom House* har regeringen gjort insatser för att motarbeta diskriminering och våld mot utlandsfödda, dock med begränsade resultat. Myndigheternas långvariga kvarhållande av migranter och asylsökande har kritiserats av människorättsorganisationer och flera flyktingar har hungerstrejkat för att protestera mot hur de behandlas i landet.

De flesta flyktingar som kom till Republiken under 2015 anlände via den turkcypriotiska sidan eftersom denna del av Cypern är öppen mot Turkiet. FN:s flyktingkommissariat (UNHCR) har lyckats säkerställa att många av dessa flyktingar har fått tillåtelse att passera buffertzonen över till Republiken för att ansöka om asyl. Informationen om situationen för flyktingar på den turkcypriotiska sidan är knapphändig men tros vara svår.

Rättigheter för personer med funktionsnedsättning

I Republiken är det enligt lag förbjudet att diskriminera personer med funktionsnedsättning. Lagen ger även personer med funktionsnedsättning rätten att aktivt delta i det politiska och offentliga livet. Det finns bestämmelser kring tillgänglighet av offentliga byggnader som byggts efter 1999, men efterlevnaden av denna uppvisar brister. Trots förbud mot diskriminering rapporteras fall där personer med funktionsnedsättning inte ges tillgång till offentliga platser eftersom handikappanpassning av offentliga platser är bristfällig eller obefintlig. Detta resulterar i att många blir begränsade till vistelse i hemmet. Det finns heller inget fungerande system för behandling av personer med psykisk ohälsa eller drogmissbruk. Psykisk ohälsa ses som ett stigma och placering i försvar istället för vård förekommer.

Även på den turkcypriotiska sidan är det förbjudet att diskriminera personer med funktionsnedsättning. Däremot finns inga bestämmelser kring funktionsnedsattas tillgång till offentliga platser och byggnader. Det har förts fram klagomål gällande bristen av hjälpmedel på offentliga platser för funktionsnedsatta, begränsad framkomlighet på trottoarer och tillgång till transportmedel.

Ratifikationsläget avseende centrala konventioner om mänskliga rättigheter

Konventionen om medborgerliga och politiska rättigheter, *International Covenant on Civil and Political Rights (ICCPR)* ratificerades år 1969. Det fakultativa protokollet om enskild klagorätt ratificerades 1992 och det fakultativa protokollet om avskaffandet av dödsstraffet ratificerades 1999.

Konventionen om ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter, *International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights (ICESCR)* ratificerades år 1969. Det fakultativa protokollet om enskild klagorätt har inte ratificerats.

Konventionen om avskaffandet av alla former av rasdiskriminering, *International Convention on the Elimination of all forms of Racial Discrimination (ICERD)* ratificerades år 1967.

Konventionen om avskaffandet av alla former av diskriminering mot kvinnor, *Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination Against Women (CEDAW)* ratificerades år 1985. Det fakultativa protokollet om enskild klagorätt ratificerades 2002.

Konventionen mot tortyr, *Convention Against Torture and Other Cruel, Inhuman or Degrading Treatment or Punishment (CAT)* ratificerades år 1991. Det fakultativa protokollet om förebyggande av tortyr ratificerades 2009.

Konventionen om barnets rättigheter, *Convention on the Rights of the Child (CRC)* ratificerades år 1991. Det tillhörande protokollet om barns indragning i väpnade konflikter ratificerades 2010 och det tillhörande protokollet om handel med barn, barnprostitution och barnpornografi ratificerades 2006.

Konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning, *Convention on the Rights of Persons with Disabilities (CRPD)* ratificerades år 2011.

Konventionen mot påtvingade försvinnanden, *International Convention for the Protection of All Persons from Enforced Disappearances (ICED)* undertecknades 2007 men har inte ratificerats.

Flyktingkonventionen, *Convention Relating to the Status of Refugees (Refugee Convention)* ratificerades år 1963. Tillhörande protokollet ratificerades 1968.

Romstadgan för internationella brottnålsdomstolen, *Rome Statute of the International Criminal Court (ICC)* ratificerades år 2002.

Regionala instrument

Europeiska konventionen om de mänskliga rättigheterna, *The Convention for the*

Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms (ECHR) ratificerades år 1962.

Ramkonventionen om skydd för nationella minoriteter, *Framework Convention for the protection of National Minorities*, ratificerades 1996.

Europeiska stadgan om landsdel- eller minoritetsspråk, *European Charter for Regional or Minority Languages*, ratificerades 2002.

Europarådets konvention om förebyggande och bekämpning av våld mot kvinnor och av våld i hemmet, *Council of Europe Convention on preventing and combating violence against women and domestic violence*, undertecknades år 2015 men har inte ratificerats.

Europarådets straffrättsliga konvention om korruption, *Criminal Law Convention on Corruption*, ratificerades år 2001.

I den universella granskningsmekanismen (UPR) vid FN:s råd för mänskliga rättigheter gav Sverige rekommendationer till Cypern som berörde människohandel för tvångsarbete och sexuell- och arbetskraftsexploatering. Bland annat rekommenderades landet att göra ansträngningar för att åtala personer för människohandel samt att informera exempelvis migrantarbetare om sina rättigheter. Samtliga rekommendationer accepterades av Cypern.